

ZA HRANICAMI OBČIANSTVA: FEMINIZMUS A TRANSFORMÁCIE SPOLUPATRIČNOSTI

Beyond Citizenship: Feminism and the Transformation of Belonging (Za hranicami občianstva: Feminizmus a transformácie spolupatričnosti). Birkbeck College, University of London, Londýn, 30. júna – 2. júla 2010

V dňoch 30. júna – 2. júla 2010 sa v priestoroch kampusu University of London uskutočnila konferencia *Beyond Citizenship: Feminism and the Transformation of Belonging* (Za hranicami občianstva: Feminizmus a transformácie spolupatričnosti; www.bbkc.ac.uk/bisr/beyondcitizenship). Podujatie zorganizoval The Birkbeck Institute for Social Research na University of London pod vedením svojej riaditeľky sociologičky Sashe Roseneil. Počas troch dní na konferencii prednieslo príspevky takmer 200 účastníčok a účastníkov, viaceré z nich prezentovali výsledky z projektu *Gendered Citizenship in Multicultural Europe: the impact of contemporary women's movements* (FEMCIT, www.femcit.org).

Konferenciu v prvý deň otvorili plenárne prednášky zakladateľiek feministického diskurzu v ekonómii a politickej filozofii Katherine Gibson a Anny Yeatman. Yeatman sa v príspevku *Theaporetic relationship of feminism to freedom* vrátila k prácam sociálnej filozofky Iris Marion Young o význame domácnosti a domova. Katherine Gibson, polovica známej autorskej dvojice píšucej pod pseudonymom J. K. Gibson-Graham, vo svojom príspevku *A feminist project of belonging for the Anthropocene* predstavila spôsob premýšľania o alternatívnej ekonomike, ktorá by vychádzala z vitálneho materializmu (Jane Bennett). Podľa Gibson je pre samotnú sociálnu teóriu produktívne vychádzať z konkrétnej praxe, existujúcich prípadov, napríklad alternatívnych mien či výrobných družstiev, a z nich ako z časti skladačky poskladať možné alternatívne predstavy o ekonomickom usporiadaní života. Bližšie tieto myšlienky Gibson rozvíja spolu so svojou nedávno zosnulou intelektuálnou partnerkou Julie Graham v knihe *A post-Capitalist Politics* (2006).

Druhý plenárny panel sa venoval problematike afektivity. Davina Cooper v názve svojej prednášky *Touching like a state* parafrázovala známu prácu Jamesa C. Scotta *Seeing Like a State* (1999) a „dotyk“ štátu interpretovala ako technológiu vládnutia aj ako spôsob štátneho premýšľania o nerovnosti. Sara Ahmed v prednáške *The bad citizen, and other willful subjects* prostredníctvom fenomenologického čítania Pascala, Hegela, *Antigony*, ale aj bratov Grimmovcov predstavila ďalšiu figúru rezistentnú voči imperatívu šťastia. Emóciám, šťastiu ako dominantnému projektu dnešných životov a tomu, čo mu vzdoruje (napr. postavám feministickej suchárky či svojhlavého dieťaťa), sa Ahmed venuje v svojej najnovšej knihe *The Promise of Happiness* (2010).

Druhý konferenčný večer uzatvorila Krassimira Daskalova úvahami o feminizme vo východnej Európe. V prednáške *Contradiction in termini? Some reflections on Eastern European feminism(s)* poukázala na problémy spojené s písaním histórie žien, pochádzajúce najmä z akoby predpripraveného schematickeho chápania štátneho socializmu a me-

todologického nacionalizmu. Pred Daskalovou vystúpila zakladateľka a riaditeľka ženskej organizácie *Women on Waves* Rebecca Gomperts a v prezentácii *Women Can Do It Themselves* predstavila činnosť organizácie venujúcej sa sexuálnym a reprodukčným právam žien vo svete. Ranný panel tretieho dňa sa venoval homonacionalizmu a problematike výskumu postihnutia. Gloria Wekker v prednáške *Of homonostalgia: homosexuality and postcoloniality* analyzovala tzv. neorealistickej diskurz, ktorý si získava čoraz viac politických priaznivcov, a túžbu po „starých dobrých časoch“, v ktorých neexistovala napr. problematika migrácie. Prostredníctvom analýzy paradoxov v sebareprezentácii Holandska Wekker objasnila budovanie krehkej identity beloštva a problematiku solidarizovanie queer komunity (komunity, ktorej členovia majú inú ako heterosexuálnu identitu) napríklad s karibskou migrantskou komunitou. Margit Shildrick v prednáške *Sexual citizenship, governance and disability* uchovovala postihnutie prostredníctvom deleuzovských pojmov nomádskeho občianstva.

Väčšina z príspevkov v paralelných paneloch skúmala jednotlivé aspekty občianstva. Keďže konferencia bola skutočne veľká a organizátorky dali prednosť stretávaniu účastníčok a účastníkov na ranných a večerných spoločných plenárnych prednáškach, z diskusií v paralelných sekciách vyberám len kľúčové slová: rodovo spravodlivé občianstvo; starostlivosť o deti, materstvo, rodičovstvo; občianstvo v Európskej únii; sexuálne občianstvo; reprodukčné a sexuálne práva; sociálne hnutia; feminizmus; verejný priestor a účinkovanie v ňom; nacionalizmus a konštruovanie rasy (racialization); multikulturalizmus; ženské telo v biovedách; telesné postihnutie; násilie, vojnové konflikty, militarizmus; vzdelávanie; historické perspektívy; politické občianstvo; reprezentácia, médiá; väzenské hnutia; obchod so ženami; náboženské občianstvo; kritika škandinávskych diskurzov rodovej rovnosti; manželstvo; teória queer, queerska nekropolitika.

Hoci pojem občianstva je zakotvený v politicko-filozofickom myslení niekoľkých storočí, výskumníčky a výskumníci v oblasti rodových štúdií a feministickej teórie, vystupujúci v paralelných paneloch, predstavovali prevažne sociálnovedné výskumné projekty. Konceptuálne uvažovanie, ktoré by prekračovalo tvorenie teórií napríklad stredného dosahu, bolo vyhradené prevažne panelistkám v plenárnych paneloch. Aj keď plenárne prednášky predstavovali smerovania skúmania jednotlivých aspektov občianstva výberovo a reprezentatívne, niekedy by som pred nimi dala prednosť práve rýchlejšiemu tempu prezentovania príspevkov v paralelných sekciách.

Konferenciu uzavreli príspevky účastníčok konferencie, ktoré vznikli z reflexií o diskusiách na samotnej konferencii. Antke Engel, zakladateľka Inštitútu pre teóriu queer v Berlíne a Hamburgu, Gail Lewis, sociologička z Lancaster University, Lynne Segal, socialistická feministka vyučujúca na Birkbeck College a Birte Siim z Aalborg Universitet k náročnej úlohe pristúpili veľmi rôznorodo. Najzaujímavejší vhlád do problému toho, čo „beyond citizenship“ vôbec môže znamenať, podľa môjho názoru poskytla Gail Lewis. (Lewis inak dlhodobo vyučuje aj na Open University, ktorá poskytuje večerné vzdelávanie pre pracujúcich a starších ľudí, a svoje skúsenosti z tohto typu vyučovania vynikajúco spracúva v prehľadných a inšpirujúcich učebniciach, napríklad aj v tej o občianstve *Citizenship: Personal Lives and Social Policy* (2004)). Znamená „beyond“ (angl. za, poza,

mimo, po) to, že na istých miestach sa o občianstve radšej nehovorí (napr. o občianstve v Gaze)? Znamená to, že projekty občianstva, ktoré vychádzajú z nedokončeného imperializmu a kolonializmu, odmietame? Aký – aj osobný a psychický – vzťah k tomuto „beyond“ máme? Aký odstup od chápania občianstva nám toto „beyond“ sľubuje? Vybrané príspevky z konferencie vyjdú v publikácii v pripravovanej edičnej rade *Citizenship, Gender and Diversity* vydavateľstva Palgrave Macmillan.

Lubica Kobová